

ҮНДЭСНИЙ ИХ БАЯР НААДМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1. Хууль зүйн үндэслэл.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн¹ нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Монгол Улс бол тусгаар тогтносон, бүрэн эрхт, Бүгд найрамдах улс мөн.” гэж заасан бөгөөд Үндэсний их баяр наадам нь Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлын бэлгэдэл төдийгүй уламжлалт урлаг, спорт, биет бус өв бөгөөд эх оронч үзэл санаа дэлгэрэн хөгжихөд ач холбогдолтой юм.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг Улсын Их Хурал 2022 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдөр баталсан бөгөөд энэ хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.19-т “Үндэсний их баяр наадмаар жороо морины уралдааныг зохион байгуулж болно.” гэж заасан.

Монголчуудын эртний уламжлалт тэмцээний нэг нь жороо морин уралдаан юм. 1996 оноос эхлэн жил бүрийн баяр наадмын сүүлийн өдөр буюу 7 дугаар сарын 13-ны өдөр Уяачдын наадмаар жороо морины уралдааныг зохион байгуулсаар ирсэн.

Эрт үеэс Монголчуудын адуу болгонд байдаггүй жороолох энэ өвөрмөц явдлыг дээдлэн найр наадам, баяр ёслол, гоёлд унадаг унаа болгон уламжлагдаж ирсэн өнө эртний баялаг түүхтэй. Адууны сайварлах, жороолох явдлыг нүүдэлчин ахуй амьдралын ухаан туршлагаараа ялган ангилж, байгалийн үзэгдэл, амьтны хөдөлгөөнтэй зүйрлэн усан тэлмэн жороо, хонин жороо, тэмээн жороо зэргээр нэрлэж хэрэглэгдсээр ирсэн уламжлалтай.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийн 10.19-т заасны дагуу зохион байгуулах жороо морины уралдаанд морь нь түрүүлсэн, айрагдсан уяачид улс, аймаг, сумын цол, чимгийг олгох нь эрт үеэс уламжлагдан ирсэн жороо морины уралдааныг дэлгэрүүлэн хөгжүүлэх, наадамчин олны жороо морио дээдлэн хүндлэх, хайрлах, хүсэл эрмэлзлийг нэмэгдүүлэх, уяачдын хөдөлмөрийг үнэлэхэд чухал ач холбогдолтой гэж үзлээ.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар хуулийн холбогдох зүйл, хэсэг, заалт нь өөр хоорондоо зөрчилдөхгүй бөгөөд жороо морины уралдаанд морь нь түрүүлсэн, айрагдсан уяачид улс, аймаг, сумын цол, чимэг олгох эрх зүйн зохицуулалтыг хуульд нэмж тусгасан болно.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн,

Мөн хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.9-д өөрчлөлт оруулж, жороо морины уралдааны уяачийн амжилтыг тооцож, цол олгохдоо тухайн уралдааныг зохион байгуулж байгаа үндэсний хурдан морины салбар хороонд уяачаар бүртгүүлсэн иргэний амжилтад тооцон уг цолыг олгох бөгөөд түрүүлсэн, айрагдсан нэг морины нэг удаагийн амжилт нь зөвхөн энэ зүйлд заасан нэг уяачид цол олгох үндэслэл болно.

1.2.Практик шаардлага.

1996 оноос эхлэн жил бүрийн баяр наадмын сүүлийн өдөр буюу 7 дугаар сарын 13-ны өдөр Уяачдын наадмаар жороо морины уралдааныг зохион байгуулдаг хэдий ч уяачид цол, чимэг олгох асуудал орхигдсоор ирсэн. Энэ нь нэг талаас наадамчин олны хамгийн их үзэх сонирхолтой морины уралдаан болсон хэдий ч жороо морины уяачдын хөдөлмөрийг үнэлэх, жороо морины уралдааныг дэлгэрүүлэн хөгжүүлэхэд тодорхой ахиц дэвшил гарахгүй байна.

Түүнчлэн Үндэсний их баяр наадам нь Монголын соёлын өв болохын хувьд жороо морины уралдааныг уламжлалт байдлаар цаашид хадгалж үлдэх нь зүйтэй байна.

Наадамчин олны баяр бахдалыг төрүүлсэн жороо морины уралдаан нь өнөөг хүртэл уламжлагдан ирсэн үндэсний ухамсар, өв соёлын салшгүй нэг хэсэг болохын хувьд энэхүү түүхэн өв соёлыг хойч үедээ өвлүүлэн хадгалах, түгээн дэлгэрүүлэх шаардлага зүй ёсоор урган гарч байна.

Үндэсний их баяр наадмаар түрүүлсэн, айрагдсан хурдан морьдын уяачид цол, чимэг олгохоос гадна жороо морины уралдаанд түрүүлсэн, айрагдсан морьдын уяачид цол, чимэг олгох нь уяачдын цолны үнэлэмж, чанарыг нэмэгдүүлэхэд эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Дээрх хууль зүйн болон практик үндэслэл, шаардлагад үндэслэн Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ.

Хуулийн төсөл нь 3 зүйлтэй бөгөөд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь жороо морины уралдаанд морь нь түрүүлсэн, айрагдсан уяачид цол, чимэг олгохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал.

-Хуулийн төсөл батлагдсанаар жороо морины уралдааныг хөгжүүлэх эрх зүйн үндэс бүрдэж, уяачдын идэвх, санаачилга, эрх зүйн байдал дээшлүүлнэ.

- Үндэсний их баяр наадмаар жороо морины уралдаан, уяачийн эрх, үүрэг тодорхой болно;

-Жороо морины уяачийн үүрэг, хариуцлагыг нэмэгдүүлж, жороо морины уралдааныг зохион байгуулах эрх зүйн нөхцөл бүрдэнэ;

Хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх шаардлагагүй.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн талаар.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц болон бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн байна.

---o0o---